

Geliş Tarihi: 22.11.2021

Kabul Tarihi: 11.12.2021

ERKEN OKURYAZARLIK ALANINDA YAPILMIŞ DOKTORA VE YÜKSEK LİSANS TEZLERİNİN ANALİZİ

Haydar Özdemir *

Özet

İnsanoğlu, geleceğe dair endişeleri arttıkça geleceğin teminatı olan çocuklara daha fazla değer verip onların eğitilmeleri için gün geçtikçe daha fazla çaba göstermektedir. Günümüzde çocuklara verilen eğitim, okul öncesi dönemden başlayarak hayat boyu devam eden bir süreci kapsamaktadır. Çocukları ilk okul dönemine hazırlamak, ilk okula geçişlerini kolaylaştırmak ve hazır bulunuşluk düzeylerini artırmak için okul öncesi dönemde verilen erken okuryazarlık çalışmaları kayda değer bir öneme sahiptir. Bu araştırmada, erken okuryazarlıkla alakalı Türkiye’de giderek yaygınlaşan doktora ve yüksek lisans tez çalışmalarının analizi amaçlanmaktadır. Araştırmada, erken okuryazarlıkla ilgili YÖK (Ulusal Tez Merkezi) veri tabanında kayıtlı 62 doktora ve yüksek lisans tez çalışması incelenmiştir. Bu araştırmanın yönteminde nitel araştırmalardan belge-doküman incelemesi kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinin yıllara göre dağılımları, hangi üniversitelerin öncülük ettiği, tezlerde kullanılan desenler, araştırma konuları ve örneklem gibi veriler çalışmanın bulgularını oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre doktora tezinin en çok 2013 ile 2021 yıllarında ve yüksek lisans tezinin ise en çok 2021 yılında yayınlandığı, bu tezlerin yayınlanmasında en çok Gazi, Ankara ve Hacettepe Üniversitelerinin öncülük ettiği görülmektedir. Yapılan araştırmalarda yöntem olarak genellikle nicel araştırmaların kullanıldığı, bununla beraber nitel ve karma desenlerin de kullanıldığı anlaşılmaktadır. Araştırmalarda kullanılan örneklem türleri çoğu 60-72 aylık okul öncesi çocukların oluşturduğu ve amaçsal örneklem çeşidinin en sık benimsendiği görülmektedir. İncelenen araştırmaların konularına bakıldığında, daha çok erken okuryazarlık programlarının etkisine; erken okuryazarlık ile çocukların duyu, görsel algı ve bilişsel becerileri, ebeveynlerinin eğitim durumu ve ailelerinin sosyoekonomik durumları arasındaki ilişkilerine bakıldığı anlaşılmaktadır. Erken okuryazarlıkla alakalı tez çalışmalarında; erken okuryazarlığın okul öncesi kurumların dışında uygulanabilmesine, daha kapsamlı programların yapılabilmesine, farklı becerilerle olan ilişkiye bakılabilesine yönelik öneriler dile getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Erken Okuryazarlık, Doktora Tezi, Yüksek Lisans Tezi.

ANALYSIS OF DOCTORAL AND MASTER’S THESES IN THE FIELD OF EARLY LITERACY

Abstract

As human beings become more worried about the future, they value children, who are the guarantee of the future, and make more efforts to educate them. The education given to children today covers a life-long process starting from the pre-school period. Early literacy studies given in the pre-school period have a significant importance in order to prepare children for the primary education period, to facilitate their transition to primary education and to increase their readiness level. In this research, it is aimed to analyze the doctorate and master's thesis studies related to early literacy, which are becoming increasingly common in Turkey. In the research, 62 doctorate and master's thesis studies registered in the database of CHE (Council of Higher education) (National Thesis Center) related to early literacy were examined. For the analysis of these theses, the document-document analysis technique, one of the qualitative research methods, was used. The data obtained in the study were analyzed using content analysis. Data such as the distribution of doctoral and master's theses by years, which universities pioneered, the patterns used in the theses, research topics and samples constitute the findings of the study. According to the results of the research, it is seen that the doctoral thesis was published mostly in 2013 and 2021, and the master's thesis was published the most in 2021, and Gazi, Ankara and Hacettepe Universities led the most in the publication of these theses. It is understood that quantitative research is generally used as a method in the researches, however, qualitative and mixed designs are also used. It is seen that most of the samples used in the studies are 60-72 months old preschool children and the purposeful sampling type is most frequently

* Arş. Gr., Hakkari Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Hakkari, Türkiye. haydarozdemir87@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8621-7988

adopted. When we look at the subjects of the studies examined, mostly the effect of early literacy programs; It is understood that the relationship between early literacy and children's emotional, visual perception and cognitive skills, educational status of their parents and socioeconomic status of their families is examined. Thesis studies on early literacy; Suggestions were made to implement early literacy outside of pre-school institutions, to make more comprehensive programs, and to look at its relationship with different skills.

Keywords: *Early Literacy, Dissertation, Master's Thesis.*

GİRİŞ

Hızla değişen dünyada çocukları hayata daha iyi hazırlamak için onların eğitimine gün geçtikçe daha fazla önem verilmektedir. Tarihsel sürece bakıldığında çocuğu yetişkinlerden farklı bir varlık olarak görmeyen antik ve orta çağ dönemlerindeki anlayıştan sonra aydınlanma hareketleriyle beraber, çocuğa olan bakış açısı hızla değişmiş gerek eğitim gerekse de sosyolojik olarak çocuğu merkeze alan bir anlayışın benimsendiği bilinmektedir. Değişen bu anlayışla beraber çocukların daha iyi bir eğitim almaları, var olan bilgiye ulaşmaları, hayatı sorgulayacak hale gelmelerinin önü açılmış bulunmaktadır. Çocukların bu bilgi ve becerilere ulaşmasını sağlayacak önemli faktörlerden bir tanesi de okuma-yazmadır. Bireyler, okuma ve yazma becerileri sayesinde bilgilere erişebilmekte, yazarak ve okuyarak başkalarıyla iletişim kurma ve kendini ifade etme imkanı bulmaktadır (Callander, 2010, Akt. Demir, 2021).

Okuryazarlık, gelişen dünyada hayatın vazgeçilmez bir unsuru haline geldiğinde artık bir beceriden ziyade kültür ve gelenek olarak görülmeye başlanmış. Kapsamlı bir çerçeveden bakılıp anlam yüklenen okuryazarlık, bireyin ve toplumun takdir etmesi, değer vermesi ve öğrenmesi hem kişinin hem de toplumun refah ve gelişmişlik düzeyini etkilemesi açısından önemlidir (Aşıcı, 2009). Okuryazar olmak, yani okuma yazma becerisini kazanabilmek bir süreçtir ve bu süreçte birçok ön beceri kazanılması gerekir. Örgün eğitimden önce gelişen okuma-yazma ile ilgili bilgi, tutum ve beceriler, “erken okuryazarlık becerileri” olarak adlandırılır. Bu ön beceriler de erken okuryazarlık becerileri olarak tanımlanmaktadır (Karaman Benli, 2019, s.10). Hayatın her alanında kazanılan becerilerde olduğu gibi iyi bir okuryazar olmak için de kritik olarak adlandırılan erken yaşlarda bu beceriye başlanması ve becerinin kazandırılması gerekir. Bu anlamda çocukların iyi bir okuryazar olmasında, okuma ve yazmaya karşı ilgi, istek ve motivasyonu arttırmada ve bireyin bunu yaşam boyu öğrenme ile bağdaştırmasında, erken yaşlarda hem ailenin hem de formal eğitim kurumlarının verdiği okuma ve yazmaya hazırlık eğitimlerinin rolü büyüktür. Erken okuryazarlık denilen okuma ve yazmaya hazırlık çalışmaları, çocukların formal eğitim kurumlarındaki eğitime geçişini kolaylaştırmak, hazır bulunuşluk seviyelerini yeterli düzeye getirmek maksadıyla gerçekleştirilen çalışmaların bütünü olarak bilinmektedir. Başka bir ifadeyle, okuma ve yazmaya hazırlık çalışmaları çocuğun erken zamanda okuma ve yazmayı öğrenebilmek için gerekli olan görsel ve işitsel ayırt ediciliği içselleştirmesi için bazı ön becerilerin kazanılması süreci olarak da adlandırılmaktadır. (Kandır vd., 2010). Bir başka deyişle çocukların okumayla ilgili olarak önceden var olan bilgi, beceri ve tutumları erken okuryazarlık becerileri olarak ifade edilmektedir. (Kargın vd., 2017a; NIFL ve NCFL, 2008; Whitehurst ve Lonigan, 1998). Erken okuryazarlıkta hangi becerilerin kazandırılması ve geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapan araştırmacıların yaptığı tanım ise şu şekildedir: Erken okuryazarlık sesbilgisel farkındalık, yazı farkındalığı, sözcük bilgisi, harf bilgisi ve dinlediğini anlama becerilerden meydana gelmektedir. (Elliott ve Olliff, 2008; Whitehurst ve Lonigan, 1998). Erken okuryazarlıkla ilgili yapılan çalışmalarda, erken okuryazarlık becerilerinin çocukların okuma ve yazmayla ilgili gelişimini ve başarısını etkileyip arttırdığı ortaya konulmuştur (Burke vd., 2009; Catts vd., 2002; Spira vd., 2005 ve Utchell vd., 2016)

Doğumla başlayıp formal okul çağı arasında yer alan okul öncesi dönem, okuryazarlık becerisinin gelişiminde en önemli dönem olarak kabul edilmektedir. Kargın vd. (2017b) Günümüzde çocukların okumayla ilgili becerileri için hazırlığın okul öncesi dönemde yapılmasının gerekliliğini vurgulamışlardır. Türkiye’de 2006 yılında hazırlanan ve 2006-2007 yılında uygulamaya konulan Okul Öncesi Eğitim Programı’nda Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları yani erken okuryazarlık, bu programa, önemli etkinliklerinden biri olarak vurgu yapılmaktadır (MEB [Milli Eğitim Bakanlığı], 2006, s. 44-45).

Çocuk eğitimine verilen değer hızla artmasıyla beraber eğitimin ilk basamağı olarak kabul edilen okul öncesi döneme ve bu dönemde verilen erken okuryazarlık çalışmalarına da

gerekli ilgi gösterilmektedir. Bu konuda, hem dünyada hem de Türkiye’de giderek yaygınlaşan bilimsel çalışmaların yoğunluğunun da gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de erken okuryazarlıkla alakalı yapılmış olan doktora ve yüksek lisans çalışmalarının bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesinin alanyazın için önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı erken okuryazarlıkla alakalı YÖK “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanında bulunan doktora ve yüksek lisans tezlerini değişik faktörler açısından incelemektir.

Bu inceleme kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

- Erken okuryazarlıkla alakalı doktora ve yüksek lisans tezlerinin yayınlandıkları yıllara göre dağılımı nasıldır?
- Erken okuryazarlıkla alakalı doktora ve yüksek lisans tezlerinin hazırlandığı üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- Erken okuryazarlıkla alakalı doktora ve yüksek lisans tezlerinin konulara göre dağılımı nasıldır?
- Erken okuryazarlıkla alakalı doktora ve yüksek lisans tezlerinin araştırma desenine göre dağılımı nasıldır?
- Erken okuryazarlıkla alakalı doktora ve yüksek lisans tezlerinde kullanılan örneklem çeşidi ve örneklemelerin dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Erken okuryazarlıkla alakalı ulusal tez merkezinde yayınlanan doktora ve yüksek lisans tezlerinin analizi çalışmasında nitel araştırmanın belge-doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma bir şemsiye terim olup tanımlamaya, çözmeye, yorumlamaya ve anlamla ilgili terimlere ulaşmaya çalışan teknikleri kapsayan süreçler bütünüdür (Van Maanen, 1979, Akt. Merriam, 2018, s.13). Belge-döküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgular ile ilgili bilgi barındıran yazılı materyallerin analizini kapsayan yöntemdir (Şimşek ve Yıldırım, 2008, s. 187). Bu yöntem, sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan anketler, derinlemesine görüşmeler veya katılımcı gözlemler ile aynı derecede iyi olmakla birlikte bazen daha düşük maliyetlidir (Şimşek ve Yıldırım, 2008, s. 191- 192).

Araştırma Verileri

Yapılan araştırmanın verileri, YÖK (Ulusal Tez Merkezi) veri tabanından “erken okuryazarlık ve okuma yazmaya hazırlık” başlıkları taranarak ulaşılan doktora ve yüksek lisans tezlerinden oluşmaktadır. Ulaşılan tezlerin 15’i doktora ve 47 si yüksek lisans tezi olmak üzere toplamda 62 tez: yayınlanma yıllarına, hazırlandıkları üniversitelere, araştırma konularına ve örneklemelerine göre incelenmiştir.

Araştırma için elde edilen veriler, Ekim- Kasım 2021 tarihinde YÖK Ulusal Tez Merkezi internet adresinden elde edilmiştir. Elde edilen veriler araştırmacının belirlemiş olduğu tezlerin yayınlandıkları yıllara, hazırlandığı üniversitelere, konulara, araştırma desenine ve örneklem çeşidine göre analiz edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen doktora ve yüksek lisans tezleriyle ilgili verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda içerik analizi, insan davranışlarını ve yönelimlerini dolaylı da olsa ortaya çıkaran, yazılı belge ve dokümanlarını belirli kodlamalar kullanılarak sistematik bir yolla ortaya koyan bir tekniktir (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2012). İçerik analizi yönteminden elde edilen araştırma verileri araştırmacı tarafından önceden belirtilen kategoriler doğrultusunda özetlenip yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 227). Araştırma için elde edilen 62 doktora ve yüksek lisans tezleri; yayınlandıkları yıllara, hazırlandığı üniversitelere, konularına, araştırma desenine ve örneklem çeşidine göre incelenmiştir. Çalışma için belirlenen içerik analizi araştırma süreci boyunca takip edilmiştir. Başta araştırma verilerine ulaşıp veriler hazır hale getirilmiştir. Daha sonra analiz birimi

tanımlanmış, kodlama şemaları ve kategoriler geliştirilmiştir. Kategori ve tema tanımlamaları yapılmış ve sonuçlar rapor edilmiştir.

BULGULAR

Türkiye’deki araştırmacıların erken okuryazarlık alanında yaptıkları doktora ve yüksek lisans tezlerin yayınlama yıllarına, konularına, yöntemlerine, örneklemelerine ve yapıldığı üniversiteye göre kategoriler halinde incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada tezlerle ilgili kategorik bilgilerin dağılımları Tablo-1 ile Tablo-8 aralığında sunulmuştur. Doktora ve yüksek lisans tezlerin YÖK Ulusal Tez Merkezinde yayımlandığı yıllara göre bulgular Tablo -1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Tezlerin Yayımlandığı Yıllara Göre Dağılımları

Tezlerin Yayımlandığı Yıl	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam	%
2009		1	1	0.62
2012		1	1	0.62
2013	2		2	1.24
2014	1	1	2	1.24
2015		1	1	0.62
2016	2	1	3	1.86
2017	1	3	4	2.8
2018	3	6	9	5.58
2019	2	10	12	7.44
2020	2	10	12	7.44
2021	3	12	15	9.3
Toplam	15	47	62	100

Tablo 1’e bakıldığında doktora ve yüksek lisans tezlerinin YÖK Tez Merkezinde yayımlandıkları yıllara göre dağılımı hakkında bilgiler verilmektedir. Ulusal Tez Merkezinde erken okuryazarlıkla ilgili ilk tezin 1(% 0.62) yüksek lisans tezi olduğu ve 2009 yılında yayımlandığı görülmektedir. Tabloya bakıldığında ilgili alanda ilk doktora tezinin ise 2013 yılında 2 (% 1.24) tezin yayımlandığı anlaşılmaktadır. 2010 ve 2011 yıllarında ne doktora ne de yüksek lisans tezinin yayımlandığı görülmektedir. 2009 ile 2021 yılları arasında yayınlanan tezlere baktığımızda, düzenli olmamakla beraber yayın sayısının zaman ilerledikçe arttığı anlaşılmaktadır. Tezleri ayrı olarak değerlendirdiğimizde ise en çok doktora tezinin yayımlandığı yıl 2018 ile 2021 olduğu ve bu yıllarda üçer tezin yayımlandığı görülmektedir. En fazla yayınlanan yüksek lisans tezinin yayımlandığı yıla baktığımızda ise 2021 yılında 12 (% 7.44) tezin yayımlandığı görülmektedir. 2009 ile 2021 yılları arasına baktığımızda en çok tezin yayımlandığı yılların 2021, 2020 ve 2019 olduğu ve bu yıllarda 15 (% 9.3), 12 (% 7.44) ve 12 (% 7.44) tezin yayımlandığı görülmektedir. Tablo genelinde incelenen tezlerin yayınlama yıllarına baktığımızda 47 yüksek lisans tezi ve 15 doktora tezinin yayımlandığı görülmektedir.

Tablo 2. Tezlerin Yapıldığı Üniversitelere Göre Dağılımları

Üniversiteler	Doktora	Yüksek lisans	Toplam
Ankara Üniversitesi	3	6	9
Gazi Üniversitesi	4	6	10
Üsküdar Üniversitesi		7	8
Hacettepe Üniversitesi	5	4	9
Marmara Üniversitesi		2	2
Selçuk Üniversitesi		3	3
İnönü Üniversitesi		4	4
İstanbul Üniversitesi	3	2	5
Abant İzzet Baysal Üniversitesi		2	2
Ege Üniversitesi		1	1
Anadolu Üniversitesi		3	3
Karabük Üniversitesi		2	2
Çukurova Üniversitesi		1	1
KTO Karatay Üniversitesi		1	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi		1	1
Maltepe Üniversitesi		1	1
Pamukkale Üniversitesi		1	1
Toplam	15	47	62

Tablo 2’de erken okuryazarlıkla alakalı yapılan doktora ve yüksek lisans tezlerin üniversitelere göre dağılımına yönelik bulgular içermektedir. Tablo incelendiğinde bu alanda doktora tezinin en çok 5 (% 33.33) Hacettepe Üniversitesi’nde, yoğunluğa göre diğer doktora tezlerinin ise 4 (% 26.66) tez ile Gazi Üniversite’sinde, üçer (% 20) tezle de İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde yapıldığı görülmektedir. İlgili alanda yapılan yüksek lisans tezlerine bakıldığında en çok tezin 7 (% 14.89) tez ile Üsküdar Üniversitesi’nde, yoğunluk sırasına göre ikinci ve üçüncü sırada bulunan üniversiteler ise 6 (% 12.76) tez ile Ankara ve 6 (% 12.76) tez ile Gazi Üniversiteleri olduğu anlaşılmaktadır. Hem doktora hem de yüksek lisans tezlerinin toplamına baktığımızda en çok 10 (% 21.27) çalışmayla Gazi Üniversitesi’nin öncülük ettiği görülmektedir. Gazi Üniversitesini takip eden 9 (% 19.14) çalışmayla Hacettepe ve yine 9 (% 19.14) çalışmayla Ankara Üniversitesinin olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde bu alanda en az 1 (% 2.12) çalışmayla Çukurova, KTO Karatay, Ondokuz Mayıs, Maltepe ve Pamukkale Üniversitelerinin olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Tezlerin Konulara Göre Dağılımları

Tezlerin konulara göre dağılımı	n	%
Erken okuryazarlık eğitim programlarının “çocukların erken okuryazarlıklarına, erken matematik becerilerine, kitap okuma becerilerine, ebeveynler üzerindeki, okul dışı etkinlikler üzerine” etkisinin incelenmesi çalışmaları	11	17.74
Çocukların erken okuryazarlık becerileri ile “ailelerin erken okuryazarlığa ilişkin farkındalıkları; annelerin kelime bilgi düzeyleri, annelerin erken okuryazarlığa ilişkin uygulamaları, sosyal becerileri ile okul iklimi, duygu bilgileri ve benlik algılarının bazı değişkenler arasındaki ilişki”nin incelenmesi çalışmaları	10	16.12
Okul öncesi dönemdeki çocukların erken okuryazarlık becerilerinin ve erken okuryazarlık ortamlarının “ailelerinin sosyoekonomik düzeyine göre; sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgede yaşayanların” incelenmesi çalışmaları	8	12.90
“Farklı bilişsel tempoya sahip işitme yetersizliği olan; gelişimsel dil bozukluğu olan, özel gereksinimli çocuk olan; risk grubunda olan; konuşma sesi bozukluğu olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin incelenmesi çalışmaları	6	9.67
“Fonolojik farkındalığı yeterli olan ve olmayan; risk grubunda olan ve olmayan; sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgede yaşayan ve yaşamayan” çocukların erken okuryazarlık durumlarının karşılaştırılması çalışmaları	5	8.06
“Diyalojik okumanın beş-altı yaş çocukların; etkileşimli kitap okumanın; kitapların eğlenceli dünyası; paylaşımlı kitap okumanın erken okuryazarlık becerilerine etkisinin incelenmesi çalışmaları	5	8.06
“Aile temelli okuma yazmaya hazırlık; sınıf dışı okuma yazmaya hazırlık; okul öncesinden ilkokula aile okuryazarlığı; kütüphanede verilen "Kitapların Eğlenceli Dünyası" eğitim programlarının çocukların okuma yazmaya hazırlık becerilerine etkisi çalışmaları	5	8.06
Erken okuryazarlık becerilerinin gelişiminde “ses bilgisi farkındalığının; programının etkisi	1	1.61
Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ile ilgili görüş ve uygulamaları çalışmaları	3	4.83
“66-72 aylık; 5-6 yaş” çocukların yazı farkındalığı ve yazmaya hazırlık becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi çalışmaları	2	3.22
Akıl ve zeka oyunlarının 60-72 aylık çocuklarda erken okuryazarlık becerilerine etkisinin incelenmesi	1	1.61
Okul öncesi dönemde çalışma belleği ve erken okuryazarlık becerilerinin incelenmesi öğretim materyali ya da etkinlik geliştirme çalışmaları	2	3.22
Okul öncesi dönemde kullanılan erken okuryazarlık materyallerinin incelenmesi ve bir kitap tasarımı önerisi çalışmaları	3	2.34

Erken okuryazarlıkla ilgili yapılan çalışmaların konu dağılımlarını gösteren Tablo 3 incelendiğinde en çok, erken okuryazarlık eğitim programlarının (% 17.74) etkisine bakıldığı anlaşılmaktadır. Eğitim programlarından sonra en fazla çalışılan konular arasında erken okuryazarlıkla çocukların sahip olduğu durumlar arasındaki ilişkiye (% 16.12) bakıldığı

görülmektedir. İncelenen tabloda en çok çalışılan konular arasında 3. sırada yer alan konu ise erken okuryazarlık becerisi ile çocukların ailelerin sosyoekonomik ve çevresel faktörler (%12,90) arasındaki ilişkilerin yer aldığı anlaşılmaktadır. Yapılan çalışmaların konularına bakıldığında çocukların sahip olduğu fizyolojik durumlar ile okuryazarlık arasındaki ilişkilerin (%9,67) yer aldığı karşılaştırmalı çalışmaların yapıldığı (% 8.06) ve çeşitli okumaların okuryazarlık üzerindeki etkisine (% 8.06) bakıldığı görülmektedir.

Tablo 4. *Tezlerin Örneklem Büyüklüklerine Göre Dağılımları*

Kişi Sayısı	n	%
12-24 kişi	13	20.96
25-50 kişi	17	27.41
51-100 kişi	10	16.12
101-200 kişi	11	17.74
201-400 kişi	9	14.51
401 ve üzeri kişi	2	3.22
Toplam	62	100

Erken okuryazarlıkla ilgili yapılan çalışmaların örneklem büyüklüklerini gösteren Tablo 3 incelendiğinde en az 12 kişiyle en çok ise 401 ve üzeri katılımcıyla çalışıldığı görülmektedir. Örneklem için yapılan kategoride en fazla örneklem aralığının 25-50 arasında (% 27,41) olduğu, en az örneklemin ise 401 ve üzeri aralığında (% 3,22) olduğu görülmektedir. Erken okuryazarlıkla alakalı yapılan doktora ve yüksek lisans tezlerdeki örneklem büyüklüğü incelendiğinde çalışmalara göre farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 5. *Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımları*

Araştırma Yöntemi	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam	%
Nicel araştırma	10	35	45	72.58
Nitel araştırma	1	5	6	9.67
Karma araştırma	4	7	11	17.74
Toplam	15	47	62	100

Erken okuryazarlıkla ilgili yapılan doktora ve yüksek lisans çalışmalarının araştırma yöntemleri tablo 5'te gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında en fazla araştırmanın nicel araştırma (% 72.58) yöntemlerinden seçildiği görülmektedir. Nicel araştırmalardan sonra karma araştırmaların (% 17.74) yoğun işlendiği ve en az tercih edilen araştırma yönteminin ise nicel araştırma (% 9,67) olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Erken okuryazarlık kavramını literature kazandıran Clay (1966) bu kavramı, çocuğun okuma yazmaya geçmeden önceki dönemde sahip olduğu okuma yazma becerileri şeklinde tanımlamıştır. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bu alanda yapılan araştırmalarda kayda değer bir artış yaşanmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’de giderek yaygınlaşan erken okuryazarlık ile ilgili yapılan doktora ve yüksek lisans tezlerinin analizini gerçekleştirmek ve bu doğrultuda incelen tezlerin çalışıldığı konulara, araştırma yöntemine, örnekleme, yayımlandıkları yıllara ve tezlere hangi üniversitelerin öncülük ettiğini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgularda Türkiye’de yapıp YÖK Ulusal Tez Merkezinde yayınlanan doktora ve yüksek lisans tezlerinin en çok 2021 yılında yayımlandığı tespit edilmiştir. Yayımlanan bu araştırmalara en çok Gazi, Ankara ve Hacettepe Üniversitelerinin öncülük ettiği görülmektedir. Özellikle doktora çalışmalarının sadece birkaç üniversitede yapıldığı görülmektedir. Araştırmada incelen tezlerin çoğunda konu olarak erken okuryazarlık programlarının çeşitli değişkenler üzerindeki etkisine bakıldığı görülmektedir. Çalışmalarda kullanılan örneklem büyüklüklerine bakıldığında en çok 25-50 öğrencinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Tezlerin araştırma yöntemlerine baktığımızda ise en fazla nicel araştırma yöntemlerine başvurulduğu görülmektedir.

Sonuç olarak erken okuryazarlıkla ilgili yapılan doktora ve yüksek lisans tezlerinde 2018 yılından itibaren önemli ölçüde bir artışın olduğu, yapılan araştırmaların belli başlı üniversitelerde yoğunlaştığı görülmektedir.

Yapılan kaynak taramasında erken okuryazarlık alanında yazılmış tezleri analiz eden Tanju Aslışen ve Hakkoymaz (2020)’in çalışmasının dışında başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada erken okuryazarlık alanında 2015-2020 yılları arasında Türkiye’de ve yurtdışında yayınlanmış toplan 73 tezin karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Bu çalışmada ise Ulusal Tez Merkezi’nde yıl sınırlaması yapılmadan erken okuryazarlıkla ilgili bütün tezlerin incelenmesi yapılmıştır. Bu çalışmaya göre yurtiçinde en çok yüksek lisans çalışması yurtdışında ise doktora çalışmasının yapıldığı tespit edilmiştir. Çalışmamızda da benzer sonuç olarak Türkiye’de en çok yüksek lisans çalışmasının yapıldığı görülmektedir. Çalışmada yöntem olarak yurtdışında daha çok nitel araştırma deseni tercih edilirken yurtiçinde ise bu çalışmada da tespit edilen nicel araştırma deseninin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Çalışmada yurtiçinde en çok tezin 2018 yılında yayımlandığı tespit edilirken bu çalışmada en çok tezin 2021 yılında yayımlandığı tespit edilmiştir. Çalışmada Türkiye’den 33 tez çalışması analiz edilmeye çalışılırken bu araştırmada Türkiye’den 62 tez çalışması incelenmiştir.

Öneriler

- Erken okuryazarlık için daha geniş kapsamlı programların yapıp sınanması,
- Erken okuryazarlık konusunun disiplinler arası olarak çalışılabilmesi,
- Erken okuryazarlık sürecinin çoğu aile ortamında geçtiği için ebeveyn ve aile bireylerinin dahil edildiği çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş Arnas, Y. (2013). *Okul öncesi dönemde matematik eğitimi*. Ankara: Vize.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Burke M D, Hagan-Burke S, Kwok O. ve Parker R. (2009). Predictive validity of early literacy indicators from the middle of kindergarten to second grade. *The Journal of Special Education*, 42(4), 209-226.
- Catts H. W., Fey M. E., Tomblin J. B. ve Zhang X. (2002). A longitudinal investigation of reading outcomes in children with language impairments. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 45, 1142-115.
- Constantine J. L. (2004). *Relationships among early lexical and literacy skills and languageliteracy environments at home and school*. (Unpublished doctoral diss.). College of Education University of South Florida. Department of Childhood Education College of Education University of South Florida. USA
- Creswell, J. W. (2012). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage.
- Demir, E. (2021). 60-72 Aylık çocukların erken okuryazarlık becerileri ve görsel algı düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık bilimleri enstitüsü, Ankara.
- Elliott E., Olliff C.B. (2008). Developmentally appropriate emergent literacy activities for young children: adapting the early literacy and learning model. *Early Childhood Education Journal*, 35(6): 551-556.
- Feiler, A. ve Webster, A. (1997). "Teacher Predictions of Young Children's Literacy Success or Failure in Four Schools". Paper Presented at the British Educational Research Association Annual Conference. September 11-14.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill.
- Huba Marry E., Susie Ramisetty-Milker. (1995). The Language Skills and Concepts of Early and Nonearly Readers. *Journal of Genetic Psychology*, 156, 3, 313-331.
- Karaman Benli, G. (2019). Erken okuryazarlık becerilerinin tarihsel gelişimi, kuramsal temelleri ve kapsamı. Z.F. Temel (Ed.), *Dil ve erken okuryazarlık içinde* (10-31). Ankara: Hedef.
- Kargın, T., Güldenoğlu B. ve Ergül, C. (2017). Anasınıfı çocuklarının erken okuryazarlık beceri profili: ankaralı örnekleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18: 1-27.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel.
- Mogalakwe, M. (2006). The use of documentary research methods in social research. *African Sociological Review*, 10(1), 221-230.
- Morrow, M. L., & Gambrell, B. L. (2004). *Using children's literature in preschool comprehending and enjoying books*. USA: International Reading Association.
- National Institute For Literacy, National Center For Family Literacy (2008). *Developing Early Literacy: Report of the National Early Literacy Panel*.
- Rouse, H., L. Ve John W. F. (2006). Validity of the dynamic indicators for basic early literacy skills as an indicator of early literacy for urban kindergarten children. *School Psychology Review*, 35(3), 341-355.
- Spıra E. G., Bracken, S. S. ve Fischel, J. E. (2005). Predicting improvement after firstgrade reading difficulties: The effects of early language, emergent literacy, and behavior skills. *Developmental Psychology*, 41, 225-234.
- Şimşek, H., ve Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

- Tanju Aslışen, E. H. ve Hakkoymaz, S. (2020). Erken okuryazarlık alanında gerçekleştirilmiş lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi: bir içerik analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1483-1498.
- Utchell L. A., Schmitt A. J., Mccallum E., Mcgoey K.E. ve Pısellı K. (2016). Ability of Early Literacy Measures to Predict Future State Assessment Performance. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 34.6, 511 –523.
- Whitehurst G.J. ve Lonigan C.J. (1998). Child Development and Emergent Literacy. *Child development*. 69(3): DOI: 10.1111/j.1467- 8624.1998.tb06247.x.

EXTENDED SUMMARY

As human beings become more worried about the future, they value children, who are the guarantee of the future, and make more efforts to educate them. The education given to children today covers a life-long process starting from the pre-school period. Early literacy studies given in the pre-school period have a significant importance in order to prepare children for the primary education period, to facilitate their transition to primary education and to increase their readiness level. When the literature is examined, it is seen that the subject of early literacy has an important place. In today's society, one of the most important factors that can help the child to continue his lifelong development and keep up with the times is literacy education. Literacy skills include drawings, letters and scribbles representing objects, events, emotions and people that begin to emerge between 18-24 months. These skills increase in parallel with the increase in children's experiences in daily life (Constantine, 2004). It is known that early literacy is directly related to children's school success in the first years of primary education, reading the written text correctly, quickly and in accordance with its meaning. In this sense, a great burden falls on pre-school education institutions, which are the institutions where preparations are made for primary education. Early academic skills are at the forefront of the most basic skills that should be supported by formal education in the pre-school period. Early academic skills include children's literacy/language and math skills. Early literacy skills include phonological awareness, vocabulary, recognizing words that start and end with the same sound, finding the spoken word in the written text, alphabet knowledge and verbal language skills (Morrow & Gambrell, 2004). Early mathematics skills include classification, one-to-one matching, comparison, ordering, number, operation, geometry, spatial thinking, measurement and graphic creation (Aktaş Arnas, 2013). Studies have shown that children who acquire early literacy skills have higher social development, academic achievement, reading speed and reading comprehension skills than other children (Feiler and Webster 1997; Huba and Ramisetty-Milker 1995; Rouse and Fantuzzo 2006; Schatschneider, Fletcher, Francis, Carlson and Forman 2004). In this research, it is aimed to analyze the doctorate and master's thesis studies related to early literacy, which are becoming increasingly common in Turkey. In the research, 62 doctorate and master's theses registered in the database of YÖK National Thesis Center on early literacy were examined. The screening model of qualitative research was used for the analysis of these theses. Qualitative research is shaped by the experience of the researcher, the information he collects and analyzes (Creswell, 2012). The findings obtained in the research were examined using the document-document analysis technique, one of the qualitative research designs. Document-document analysis is a method that includes the analysis of written materials containing information about the facts aimed to be investigated (Şimşek & Yıldırım, 2008, s. 187).

The data obtained in the study were analyzed using content analysis. Content in qualitative research analysis is a technique that reveals human behaviors and tendencies, albeit indirectly, and reveals written documents and documents in a systematic way using certain coding (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). The research data obtained from the content analysis method is summarized and interpreted by the researcher in line with the previously specified categories (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 227). 62 doctoral and master's theses obtained for research; were examined according to the years they were published, the universities they were prepared for, their subjects, research design and sample type. The content analysis determined for the study was followed throughout the research process. At first, the research data was reached and the data were made ready. Later, the analysis unit was created, categories and coding schemes were determined. After the theme and category definitions were made, the results were reported.

Data such as the distribution of doctoral and master's theses by years, which universities pioneered, the patterns used in the theses, research topics and samples constitute the findings of the study. According to the results of the research, it is seen that the doctoral thesis was published mostly in 2013 and 2021, and the master's thesis was published the most in 2021, and Gazi, Ankara and Hacettepe Universities led the most in the publication of these theses. It is understood that quantitative research is generally used as a method in the researches, however, qualitative and mixed designs are also used. It is seen that most of the samples used in the studies are 60-72 months old preschool children and the purposeful sampling type is most frequently adopted. Data such as the distribution of doctoral and master's theses by years, which universities pioneered, the patterns used in the theses, research topics and samples constitute the findings of the study. According to the results of the research, it is seen that the doctoral thesis was published mostly in 2013 and 2021, and the master's thesis was published the most in 2021, and Gazi, Ankara and Hacettepe Universities led the most in the publication of these theses. It is understood that quantitative research is generally used as a method in the researches, however, qualitative and mixed designs are also used. It is seen that most of the samples used in the studies are 60-72 months old preschool children and the purposeful sampling type is most frequently adopted. When we look at the subjects of the studies examined, mostly the effect of early literacy programs; the relationship between early literacy and children's emotional, visual perception and cognitive skills, educational status of their parents, and socioeconomic status of their families; to examine the effects of mind and intelligence games on early literacy skills in children aged 60-72 months; the views and practices of pre-school education teachers about literacy preparation; Family-based literacy preparation, literacy preparation outside the classroom, family literacy from pre-school to primary school, the effect of the "Fun World of Books" education programs in the library on the literacy preparation skills of children and those with or without sufficient phonological awareness, in the risk group and without, socioeconomically disadvantaged It is understood that the early literacy status of children living in the region and those who do not live in the region were compared.